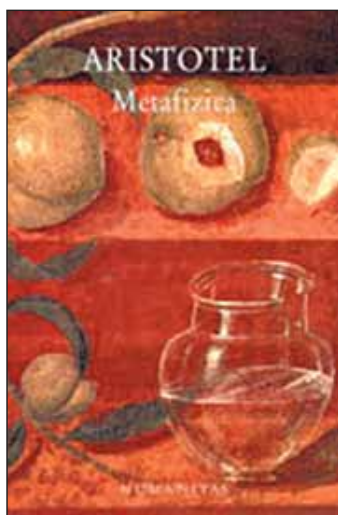

Metafizica în limba română

Aristotel, Metafizica
Editura Humanitas, 2007

45 lei

ediția a doua revăzută
și adăugită
traducere, comentariu
și note de Andrei Cornea

De câteva luni avem în română a doua ediție a *Metafizicii* lui Aristotel, în traducerea lui Andrei Cornea. Evenimentul este, fără îndoială, foarte important, căci prezența într-o cultură a unor texte fondatoare, pe lângă umilul avantaj de a ne pune în posesia nemediată a textului, îl oferă și pe acela al meditației responsabile asupra limitelor terminologiei și problematizării noastre filozofice, precum și pe cel al chestionării identității noastre culturale în funcție de raportul cu o origine îndepărtată care, iată, ajunge la îndemână grație muncii unui excepțional traducător.

În limba română există trei încercări de a traduce *Metafizica*. Fiecare dintre ele a abordat textul într-o manieră atât de diferită încât, la prima vedere, e greu să îi recunoști identitatea. *Translatio vetus* îi aparține lui Ștefan Bezdechi. Apărută în deceniul al șaptelea al secolului trecut, ea reprezintă asumarea unor considerente culturale care dau seamă de traiectul acestui tratat în istoria culturii, dar și de o anumită tinerețe romantică a terminologiei filozofice românești. Ea se caracterizează printr-o intensă literaturizare a textului, mărturisind oarecum o comunitate de viziune asupra traducerilor cu vechile versiuni din Platon ale lui C. Papacostea. Fiind munca exclusivă a unui filolog, rezistența acestei versiuni a fost slăbită de confruntarea cu istoria interpreților *Metafizicii*: e greu să înțelegi, pe traducerea lui Bezdechi, conceptul esenței surprinse în devenire când această traducere nu are un termen limpede pentru ea. *Translatio media* reprezintă încercarea lui Gheorghe Vlăduțescu, din care nu au apărut decît primele cinci cărți ale tratatului lui

Aristotel, cu cîteva ani în urmă. Această versiune este greu inteligibilă din pricina stilului extrem de personal al autorului ei: uzînd de o topică neobișnuită, mizînd mult pe transliterări ale conceptelor și pe un strat dens de subînțeles al marelui text aristotelic care este așteptat să se autodezvăluie, traducerea este, fără îndoială, documentul unui efort de maturizare a unei limbi filozofice capabile să preia pe cont propriu problemele filozofiei grecești.

Translatio nova, semnată de Andrei Cornea, este primul instrument de lucru precis, elegant, provocator și impresionant prin puterea cu care reflecția filozofică a întîlnit filologia. Dar lucrînd cu un vocabular care nu s-a putut maturiza în cei maximum 150 de ani cît a avut timp să o facă, așa cum este în fond întreaga noastră terminologie filozofică, traducătorul are de biruit obstacole uriașe: el trebuie să facă inteligibile conceptele unei tradiții vechi pentru a obliga prin ele o limbă contemporană să gîndească și să descopere, odată cu mirarea pe care va fi încercat-o Aristotel în clipa descoperirii sale, concepte cum sînt actul, potența ori substratul. Acesta pare a fi și pariul pe care Andrei Cornea îl cîștigă în traducerea sa: să înțelegem textul *Metafizicii* ca și cum am lua parte, aici și acum, cu cuvintele pe care istoria filozofiei românești ni le-a calificat sau o mai poate face, la desfășurarea întregii argumentări.

Aceasta este o cale nobilă prin care putem ajunge la Aristotel. Ea are însă și o limitare extrinsecă, a cărei recuperare va însemna un drum lung, care abia a fost început: cunoașterea lui Aristotel ca sursă care ne-a determinat civilizația, așa cum el a fost preluat de diferitele ei etape. Dacă înțelegerea pe care o avem azi față de Aristotel este condiționată de renașterea germană a studiilor aristotelice din secolul al XIX-lea, dacă acea „renaștere” a fost datoare aristotelismului medieval, atunci aceste verigi de legătură pot să fie pentru noi și orientări destinale în înțelegerea filozofului grec și, simultan, moduri de maturizare ale terminologiei filozofice românești.

Alexander Baumgarten